

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

22 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

SSN Jacek Grela (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 22 maja 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej "H." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 25 maja 2021 r., VII AGa 771/19,
w sprawie z powództwa "H." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od "H." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. na rzecz Bank spółki akcyjnej w W. 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych kosztów postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Beata Janiszewska

Jacek Grela

UZASADNIENIE

Powód H. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. wniósł o zasądzenie od pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. 116 204,37 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 23 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 5 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo.

Wyrokiem z 25 maja 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację powoda.

Sąd drugiej instancji ustalił, że powód zawarł 7 lutego 2006 r. z Bankiem spółką akcyjną w W., który funkcjonował następnie jako Bank, umowę kredytu nr [...], zgodnie z którą bank oddał do dyspozycji powoda kredyt w wysokości 1 243 678,00 CHF, jednak nie więcej niż 3 000 000 PLN, a powód zobowiązał się do wykorzystania i spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami banku, zgodnie z warunkami umowy.

Powód zobowiązał się do wykorzystania kredytu na finansowanie działalności gospodarczej, a w szczególności na finansowanie i refinansowanie prac budowlanych, wykonywanych zgodnie z pozwoleniem na budowę budynku usługowego (pensjonatu z gastronomią i mieszkaniami służbowymi), na całkowitą spłatę kredytu udzielonego przez Bank S.A. w K. Oddział w Ł. na podstawie umowy o kredyt hipoteczny nr [...] indeksowany dla waluty obcej, zawartej 8 czerwca 2005 r., oraz na całkowitą spłatę kredytu udzielonego przez Bank S.A. [...] Oddział w W. na podstawie umowy o kredyt na cele mieszkaniowe nr [...], zawartej 5 maja 1999 roku (§ 2 umowy).

Powód prowadził prace remontowo-budowlane w budynku pensjonatu, na które zabrakło mu pieniędzy, i wiosną 2008 r. zwrócił się do banku kredytującego o dodatkowy kredyt na 150 000 zł, na co nie uzyskał zgody banku. Rozpoczął więc poszukiwania innego banku; zlecił doradcy poszukiwanie kredytu wyłącznie we frankach, nie w PLN, gdyż kredyt złotowy był droższy. Nie widział potrzeby zapoznania się z ryzykiem zmian kursowych, liczył się z wahaniami kursu franka w granicach 20%.

30 czerwca 2008 r. strony zawarły umowę kredytu inwestycyjnego nr [...] w wysokości 1 320 000 CHF. Powód podpisując umowę oświadczył, że został

poinformowany o ryzyku zmiany kursów waluty, polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat odsetkowych wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursu waluty. Umowa była czterokrotnie aneksowana.

20 stycznia 2015 r. powód zawiadomił pozwanego, że w obecnej sytuacji rynkowej nie będzie w stanie realizować dalszej spłaty kredytu według harmonogramu na 2015 rok i zaproponował przyjęcie na następne lata harmonogramu z 2014 r. Jednocześnie nie przyjął propozycji pozwanego co do innego harmonogramu spłat kredytu, wskazując, że nie uwzględnia specyfiki działalności pensjonatu oraz jego sezonowego charakteru, i poinformował, iż opracowuje kompleksowy program restrukturyzacji, który obok działań na rzecz poprawy efektywności funkcjonowania spółki będzie zawierał propozycje dotyczące nowego harmonogramu spłat wierzytelności. Pozwany zapowiedział kontynuowanie działań zmierzających do wyegzekwowania od powoda wymagalnej do maja 2016 r. kwoty kredytu. 13 maja 2016 r. pozwany zawiadomił powoda o wypowiedzeniu umowy z 30 czerwca 2008 r. z późniejszymi zmianami, zgodnie z § 11 ust. 1 oraz § 12 ust. 2 umowy, z 30-dniowym terminem wypowiedzenia, licząc od dnia następującego po dniu doręczenia wypowiedzenia. Z upływem ww. terminu powód był zobowiązany do spłaty całej kwoty zadłużenia.

28 lipca 2016 r. strony zawarły ugodę nr [...], której przedmiotem było określenie nowych warunków spłaty zadłużenia, którego wysokość powód uznał na ten dzień na 989 453,99 CHF. Powód nie odstąpił od umowy ugody, zawiadomił jednak pozwanego, że nie jest w stanie sprostać nałożonym warunkom spłaty kredytu. Stwierdził ponadto, że ugoda nie tylko nie stwarza równorzędnych warunków jej wykonania, ale nasuwa istotne wątpliwości co do jej zgodności z bezwzględnie obowiązującym w 2008 r. prawem; powód podniósł, iż oczekuje na podjęcie nowych negocjacji.

Sąd Apelacyjny wskazał, że wykładnia postanowień umowy i oświadczeń woli stron nie pozostaje w sprzeczności z naturą stosunku. Powód wyraźnie i jednoznacznie dążył do zawarcia umowy, w której wierzytelność określona została we frankach szwajcarskich uznając, że jest to dla niego opłacalne. Miał świadomość konsekwencji, skoro nie była to pierwsza umowa kredytu w tej walucie, a część

uzyskanego kredytu została wykorzystana na spłatę poprzedniego. W świetle art. 65 § 2 k.c. oznacza to, że celem było uzyskanie kredytu w tej właśnie walucie, co zresztą potwierdzają przytoczone przez Sąd pierwszej instancji zeznania H.D. oraz treść wniosku kredytowego i wniosku o wypłatę kredytu.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że umowa zawierała klauzule przeliczeniowe, które co do zasady mogą okazać się niedozwolone. Jednakże abuzywność danego postanowienia umownego może być stwierdzona jedynie w stosunkach konsument - przedsiębiorca. Tymczasem powód jest przedsiębiorcą, który zawarł umowę o kredyt w celu inwestycyjnym związanym z prowadzoną działalnością gospodarczą. Niewątpliwie nie jest on konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c., a więc nie ma podstaw do kwestionowania postanowień umownych odwołujących się do przeliczeń walutowych i do żądania ich wyeliminowania bądź zastąpienia innymi postanowieniami na skutek zastosowania art. 385¹ k.c.

Formułowane w toku postępowania zarzuty dotyczące braku transparentności, nierówności czy też braku lojalności, badane w ramach oceny abuzywności zastosowanych w umowie klauzul, nie mogły być w tym przypadku skuteczne, zaś zastępowanie tego rodzaju instytucji odwołaniem się do zasad współżycia społecznego i sprzeczności z tymi zasadami, jako przesłanki stwierdzenia nieważności na podstawie art. 58 § 2 k.c., nie jest uzasadnione. Powód wiedział w chwili zawarcia umowy, że uzyskanie kredytu w walucie obcej było dla niego opłacalne, taką zresztą motywacją kierował się, dokonując wyboru rodzaju umowy. Nie kwestionował umowy i sposobu jej wykonania przez wiele lat, dopóki było to dla spółki korzystne. Jako podmiot gospodarczy liczył się z ryzykiem, dokonał kalkulacji opłacalności zawarcia umowy o określonej treści. Uwzględnienie ryzyka kursowego nie może obciążać wyłącznie jednej ze stron. Argumentacja odnosząca się do naruszenia zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) przez naruszenie równości stron i lojalności kontraktowej w tym przypadku, gdy analizowany stosunek obligacyjny dotyczy podmiotów gospodarczych, nie zasługuje na aprobatę.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego świadomość stron w dacie zawierania umowy, jako podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, była co do zasady porównywalna, a ryzyko związane z możliwością zmian kursowych podobne, nie było

w tym zakresie rażącej dysproporcji. Z okoliczności sprawy nie wynika również, aby pozwany mógł się spodziewać, że w całym okresie kredytowania nie dojdzie wyłącznie do wzmocnienia się franka szwajcarskiego do waluty polskiej. Natomiast powód już w 2008 r., musiał mieć świadomość możliwości osłabienia złotego w stosunku do kursu CHF. Mimo to zdecydował się na zawarcie przedmiotowej umowy.

W ocenie Sądu drugiej instancji sposób ukształtowania przez strony stosunku prawnego mieści się w ramach zasady swobody umów wyrażonej w art. 353¹ k.c. Nie zachodzą również podstawy do uznania za zasadne zarzutów wskazujących na brak lub też niedookreślenie przedmiotowo istotnych postanowień ww. umowy.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną powód, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 380 w zw. z art. 327¹ § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., przez nierozpoznanie jego wniosków dotyczących postanowień Sądu Okręgowego oddalających wnioski o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego;
2. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 382 k.p.c., przez dokonanie przez Sąd Apelacyjny odmiennej od Sądu Okręgowego oceny dowodu z zeznań świadka H. D. oraz zeznań strony - prezesa Z. D. w zakresie przekazania przez powoda niewypełnionych, a jedynie podpisanych wniosków o wypłatę kredytu;
3. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 § 1 i 2 w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (dalej: „pr.bank.”), przez błędną wykładnię i brak uznania, że nieważna jest umowa kredytu, w której kwotę kredytu określono w walucie obcej, ale w której wypłata i spłata kredytu następuje wyłącznie w walucie polskiej, po przeliczeniu salda świadczenia według kursu arbitralnie ustalanego przez bank, z uwagi na niewystarczające określenie wysokości wzajemnych świadczeń stron; dowolność ta jest sprzeczna z naturą zobowiązania - również w obrocie profesjonalnym;
4. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 w zw. z art. 410 § 2 w zw. z art. 405 k.c., przez błędną wykładnię i uznanie, że strony złożyły zgodne oświadczenia woli o zawarciu umowy kredytu, podczas gdy powód złożył oświadczenie woli o zawarciu umowy kredytu indeksowanego - takiej, jaka wiązała

go z Bankiem S.A., a pozwany złożył oświadczenie woli o zawarciu umowy kredytu denominowanego;

5. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 § 2 w zw. z art. 355 § 2 w zw. z art. 353¹ k.c., przez niezastosowanie i brak uznania za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (dobrymi obyczajami) oraz normami deontologicznymi (Kodeksem Dobrych Praktyk Bankowych - Rozdział II, pkt 1, 3 i 4) i zaoferowanie powodowi niedopasowanego do jego potrzeb i sytuacji finansowej produktu w postaci kredytu denominowanego (walutowego).

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona.

Odnosnie do zarzutów naruszenia przepisów postępowania podkreślenia wymaga, że pierwszy z nich nie był trafny z tej przyczyny, że przyjęte przez Sąd drugiej instancji stanowisko co do zastosowania prawa materialnego – o czym poniżej – wykluczało kontynuowanie postępowania dowodowego. Z kolei niezasadność drugiego z podniesionych zarzutów formalnych wynikała wprost z art. 398³ § 3 k.p.c., zgodnie z którym podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Uzupełnieniem tej normy jest art. 398¹³ § 2 k.p.c., w myśl którego Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Problematyka, której dotyczy zarzut sformułowany jako trzeci w petitum skargi kasacyjnej, w zasadzie aktualnie nie budzi wątpliwości. W nauce prawa omówiono to zagadnienie, wskazując m.in., że kredyt może być udzielony w walucie polskiej albo w innej walucie – zgodnie z 69 ust. 2 pkt 2 pr.bank. umowa kredytu powinna określać zarówno kwotę, jak i walutę kredytu. Uzasadnione jest więc kwalifikowanie jako walutowego tego kredytu, w którym bank zobowiązany jest do oddania określonej kwoty znaków pieniężnych będących poza krajem prawnym środkiem płatniczym (art. 2 ust. 1 pkt 10 pr. dew.). Co do zasady kredyt taki jest spłacany w walucie, w której został udzielony i wypłacony. Jednakże umowa kredytu może przesądzić, że spłata dokonywana będzie w walucie polskiej, może również

nie zawierać postanowień dotyczących waluty spłaty. W tego rodzaju sytuacji, odpowiednio do rozwiązania przyjętego w umowie, zawierać ona będzie także postanowienia dotyczące określenia wartości waluty obcej albo zastosowanie będą miały postanowienia art. 358 § 1 k.c.

Innymi słowy, kredyt walutowy (dewizowy) zaciągany jest w walucie obcej, spłata dokonywana jest w walucie obcej i w konsekwencji potwierdzenie salda przez bank także wyrażone jest w walucie obcej. Natomiast kredytami walutowymi w przedstawionym tu rozumieniu nie są kredyty, o których mowa w art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 pr.bank., czyli kredyty denominowane lub indeksowane do walut obcych. Przywołane tu przepisy dodane zostały do Prawa bankowego ustawą z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw. Konstrukcja kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych wypracowana została przez praktykę bankową przed wejściem w życie przywołanej tu nowelizacji Prawa bankowego. Były one także przedmiot wypowiedzi w literaturze. Praktyka ukształtowała te kredyty jako udzielane i wypłacane w złotych – bank oddaje do dyspozycji kredytobiorcy kwotę pieniędzy w złotych przeliczoną w stosunku do waluty obcej. W konsekwencji wysokość rat kredytowych, a tym samym wartość zobowiązania kredytobiorcy, uzależniona jest od kursu waluty obcej.

Elementem odróżniającym kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej od klasycznego kredytu złotowego jest to, że wysokość zobowiązania kredytobiorcy, poza oprocentowaniem prowizją i opłatami, uzależniona jest od kursu waluty, do której kredyt jest denominowany lub indeksowany. Kurs jest więc wskaźnikiem waloryzacji zobowiązania kredytobiorcy. Podstawowa różnica między tymi dwiema szczególnymi kategoriami kredytu (denominowanym i indeksowanym do waluty obcej) wynika ze stosowanych w nich odmiennych mechanizmów ustalania wartości kredytu i w konsekwencji wysokości zobowiązania kredytobiorcy.

W kredycie denominowanym w walucie obcej punktem wyjścia do określenia wysokości kredytu jest kwota ustalona w walucie obcej. Kwota ta przeliczona według kursu tej waluty na złote ustala wysokość kredytu w złotych – w kwocie tej kredyt jest wypłacany. Wysokość zobowiązania kredytobiorcy ustalona jest jednak w walucie

obcej. W kredycie indeksowanym punktem wyjścia jest natomiast kwota kredytu ustalona i wypłacana w walucie polskiej oraz przeliczana na walutę obcą, do której kredyt ten jest indeksowany. Równowartość kredytu w walucie obcej, także w kredycie indeksowanym do waluty obcej, jest więc uzależniona od kursu tej waluty. Wynik przeliczenia kwoty kredytu w złotych według tego kursu ustala bowiem wysokość zobowiązania kredytobiorcy indeksowanego do waluty obcej. Ustalenie wartości zobowiązania kredytobiorcy w trakcie spłat kolejnych rat kredytu odbywa się według mechanizmu wspólnego dla obydwu omawianych tu kategorii kredytu. Wartość raty kredytowej ustalana jest w walucie obcej i przeliczana jest na złote. Wynik tego przeliczenia ustala wysokość raty kredytowej w złotych. Niezależnie od tego, czy chodzi o kredyt denominowany, czy indeksowany do waluty obcej, podstawowym elementem wyznaczania wartości zobowiązania kredytobiorcy w złotych jest więc kurs waluty obcej.

W judykaturze z kolei przekonująco wskazano, że na gruncie przewidzianej w art. 353¹ k.c. zasady swobody umów, dopuszczalne jest ułożenie stosunku prawnego w taki sposób, że strony ustalą w umowie inną walutę zobowiązania i inną walutę wykonania zobowiązania. Strony mogą zatem ustalić jako walutę zobowiązania (wierzytelności) walutę obcą, a jako walutę wykonania tego zobowiązania (spłaty wierzytelności) walutę polską (zob. wyrok SN z 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14).

W rezultacie podnoszony przez skarżącego zarzut - mający prowadzić do nieważności umowy, a wynikający z tego, że kwotę kredytu określono w walucie obcej, a wypłata i spłata kredytu następowała wyłącznie w walucie polskiej, po przeliczeniu salda świadczenia według kursu arbitralnie ustalanego przez bank – jest nietrafny, bowiem brak podstaw do uznania, iż ww. postanowienia umowne w obrocie profesjonalnym są sprzeczne z naturą zobowiązania w rozumieniu art. 353¹ k.c.

Należy również zauważyć, że przepisy art. 385¹ i n. k.c. stanowią implementację dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE 1993 L 95, s. 29, ze zm.). Przepisy te wprowadzają instytucję niedozwolonych postanowień (klausul)

umownych, które bywają też nazywane klauzulami abuzywnymi. Celem komentowanych przepisów jest stworzenie jeszcze jednego instrumentu ochrony konsumenta jako strony ekonomicznie słabszej, oprócz tych instrumentów, które zapobiegają nieuczciwym umowom, ale nie są specjalnie dostosowane do sytuacji konsumentów zawierających umowy adhezyjne (art. 58, 353¹, 388 k.c.). Podmiotowy zakres przepisów art. 385¹–385³ k.c. został rozszerzony poza krąg konsumentów w art. 805 § 4 k.c. (wyjątek ten nie może jednak podlegać interpretacji rozszerzającej).

Zatem ochrona, której domaga się powód, nie obejmuje przedsiębiorców.

Kolejne zarzuty, sformułowane w punktach 4 i 5 petitum skargi kasacyjnej, pomimo że zawierają konkretne przepisy prawa materialnego, to w istocie oceniane przez pryzmat ich treści i uzasadnienia skargi, zmierzają do podważenia poczynionych przez Sąd *ad quem* ustaleń faktycznych, opartych na nieodpowiadającej skarżącemu ocenie zebranego materiału dowodowego. Tymczasem wskazano już powyżej, że kwestie te co do zasady nie stanowią przedmiotu analizy ze strony Sądu Najwyższego.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną oraz na podstawie art. 108 § 1, art. 98 i art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. rozstrzygnął o kosztach postępowania kasacyjnego.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Beata Janiszewska Jacek Grela
[SOP]
[ał]